

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дн Божидар Ангелов

**на материалите, представени за участие в конкурс от Екатерина
Георгиева Чернева**

за заемане на академичната длъжност ‘доцент’

на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

**по област на висше образование 1. Педагогически науки
професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...
(Методика на овладяване на български език в детската градина)
обявен в Държавен вестник, бр. 57 от 26.06.2020.г. и в интернет
страница на Пловдивски университет "Паисий Хилендарски" за
нуждите на катедра „Предучилищна педагогика“ към Педагогическия
факултет**

В обявения конкурс за участие е подал документи **единствен кандидат гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева** от катедра „Предучилищна педагогика” на Педагогическия факултет при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”.

Комплектът материали представени от **Гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева** е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, и включва следните документи:

- молба по образец до Ректора за допускане до участие в конкурса;
- автобиография по европейски формат;
- диплома за специализация /образователна и квалификационна степен магистър - оригинал или с приложение на нотариално заверено копие

- диплома за образователна и научна степен доктор - оригинал или с приложение на нотариално заверено копие;
- списък на научните трудове;
- справка за спазване на минималните национални и допълнителните факултетни изисквания;
- анотация на материалите по член 65 от ПРАСПУ, вкл. самооценка на приносите;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- удостоверение за трудов стаж;
- документи за учебна работа;
- документи за научноизследователска работа;
- документи съобразно допълнителните изисквания на съответния факултет;
- други документи;
- комплект от документи в електронен вариант – всички те приложени към изпратените материали за рецензиране.

Гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева е представила общо 26 научни труда: публикации свързани с дисертационен труд – 3; хабилитационен труд – 1; книга на основата на дисертационен труд – 1; статии в учебници и учебни помагала за студенти – 3; статии в реферирани издания – 1; статии в нереферирани издания – 20. Разпределението на научните трудове в страната и в чужбина, е както следва : в страната – 1 монография, 3 статии в учебник за магистри; 20 научни статии в рецензирани издания. От тях в чуждестранни издания – 6 публикации, а във връзка с участия в международни научни конференции – 6 публикации.

Преподавателска дейност на **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева** говори за активното участие в работата със студентите –

бакалаври и магистри. Тя използва резултатите от научните си изследвания, за да обоснове спецификата на образователните направления в областта на предучилищното образование. **Гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева** води и квалификационни курсове, чрез които допринася за кариерното развитие на учителите от предучилищното образование.

В тази връзка е необходимо да се направи съдържателен анализ на основните научни, научно-приложни, приложни и методически приноси в научните трудове на **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева**. По този начин може да се характеризират на основните постижения, приноси, значимост за науката и практиката и перспективи за развитие.

От тази гледна точка внимание заслужава преди всичко монографията, с която **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева** участва в конкурса: „Образователен модел за формиране на фините двигателни умения на детето”, издадена 2020 г. от Университетското издателство на Пловдивския университет. Тук качественият и количественият анализ на различните варианти за тестово оценяване на училищната готовност допълват общата убедителна картина от проведеното проучване. Въз основа на резултатите от своето изследване **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева** изгражда образователен модел за подготовка на детската ръка за писане, както за детската градина, така и за началното училище. Всичко това се вмести в целенасоченото езиково обучение на децата в детската градина, което се осъществява в педагогическите ситуации по образователно направление „Български език и литература“. Чрез него се извежда на преден план комплексната реализация на речевото развитие на детето от предучилищна възраст. Така трудът на **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева** развива една от основните функции на обучението по това направление, а именно задоволяването на потребността на детето от речева активност, което предизвиква положителни емоции и се превръща в стимул за изграждане на

умения за комуникиране и общуване: готовност за директно и адекватно на речевата ситуация изразяване, в случая чрез *системата* за упражнения за овладяване на фината моторика. Последната, опираща се на потенциалните възможности на децата, може би дава основание да се открият такива подходи, които отстраняват безконфликтно негативните тенденции в развитието им. Това е толкова по-ефективно, колкото по-добре се използват сензитивните периоди в детското развитие. Говорният апарат в ранна и предучилищна възраст е най-пластичен, а структурните образувания в мозъка, свързани с него, са най-продуктивни по отношение на взаимодействието на еднаква и сходна информация, която постъпва по *различни сензорни канали*.

Следователно, за гл. ас. д-р **Екатерина Георгиева Чернева**, потенциалните възможности на децата във вид на механизми и процеси е необходимо да се представят като възможни, взаимосвързани явления и феномени, както и техните характеристики, които спомагат изграждането на специфичната *система* за развиване на речта.

Силно впечатление прави книгата “Педагогически аспекти на ценностната ориентация на детето в начална училищна възраст” – публикация на основата на дисертационния труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор”. За съжаление този труд не може да бъде обект за рецензиране в конкурса.

Няколко статии могат да бъдат отнесени към естеството и тематика на конкурса: „Иновативни варианти за развитие на речевия слух в предучилищна възраст”, „Система за езиково обучение в началното училище”, „Система за обучение на свързана устна и писмена реч“, „Алтернативни варианти за формиране на звукова култура в предучилищна възраст“, „Готовност за ограмотяване“, „Основни компоненти на училищната готовност по български език“. Всички те обхващат параметрите

на качествения скок, извършван от децата и учениците в овладяването на различните морфологични, синтактични, фонологични и т. н. особености на родния език. Според нас тези публикации на **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева** се открояват с възможността да се конструира ново виждане, отнасящо се, както до концептуалното схващане за предучилищното образование, така и до овладяването на езика и развиването на речта. За нея овладяването на писмената реч е дълъг процес и успехът ѝ зависи от съответната подготовка на детето и по-точно на фините движения на ръката и формирането на двигателната памет. Става ясно, че от предучилищното образование ще започне развитието на науката и универсалната компютързация на обществото. Значението на проблема се увеличава и поради факта, че съвременните технологии за предаване на информация предлагат напълно нови възможности в областта на образованието. Детето влиза в света на знанието в предучилищна възраст. То непрекъснато обогатява своя речник, учи се да преразказва и съчинява, сравнява обектите по размер, установява количествени отношения, запознава се с геометрични фигури, учи се да рисува, трупа информация за света около себе си.

Оттук се подчертава, че освен това и в художественото възприемане се преплитат процесите на паметта, логическото мислене, творческото въображение и емоционалността на децата. Необходимо е, според **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева**, да се акцентира и върху нещо, което конкретно е свързано с четенето, т. е. как в духа на художественото възприемане ще се задоволи проявявания интерес на децата към книгата. Тя фиксира книгата, защото в действителност интересът на децата към четенето се покрива с интереса, който те имат към нея. Последното улеснява **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева**, защото просто дава възможност да се използва книгата не само в тясното ѝ разбиране като определен начин

за фиксиране на езика (звуково писмо), но и като носител на определена семиотичност чрез изобразителната ѝ информация.

Приносителите съдържащите се в трудовете са лично дело на кандидата. Те могат да се сведат до следното:

1. За **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева** ценностната ориентация играе съществена роля при формирането на личността на детето от предучилищна и начална училищна възраст и оказва директно влияние върху поведението му. Тя счита, че диагностичните резултати не съответстват на очакванията за наличие на динамична, гъвкава, отворена към промени ценностна ориентация, формирана в процеса на междуличностно възприятие. Това се дължи не само на методически недостатъци. До голяма степен тяхна първооснова са определени недостатъци в обучението като цяло, които произтичат преди всичко от следните причини:

- в съвременната концепция за образованието не се отделя достатъчно място на общоприета теория за човешките ценности и тяхното формиране;
- в учебното съдържание преобладават задачи, разкриващи първите две нива на ценностната ориентация - знания за определени ценности и рационални предпочитания или избор на една или друга ценност. Не се формира практическият, действен характер на ценностната ориентация липсва педагогическа технология, която да осигури диагностика на ценностната ориентация чрез междуличностното възприятие и за формирането на ценностна ориентация, адекватна на съвременното общество. (Чернева,2020)

2. Предлаганият от **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева** диагностичен инструментариум включва нови, нестандартни методи, които

позволяват да се насочи вниманието към повече страни на ценностната ориентация - динамичност, усет към новото, междуличностно възприятие. Използваните тестове дават богата информация по изследвания проблем и училищната практика. (Чернева,2020)

3. Възпитанието в детската градина и началното училище не е насочено към формиране на ценностна ориентация чрез междуличностно възприятие. Идеята за формиране на ценностна ориентация чрез междуличностно възприятие, адекватна на съвременните обществено - икономически реалности за **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева**, може да се реализира успешно при следните основания:

- целта на учебно - възпитателния процес да бъде обвързана с изграждане на обществено необходима ценностна система, включваща знания и умения, интереси и потребности, проблеми и противоречия, мотивация на личността за живот и поведение;
- обучението по отделните учебни предмети да се организира така, че максимално да се използват възможностите на даденото учебно съдържание. В експериментите е използвана груповата работа като форма на организация и без да се претендира за изчерпателност тя може да се използва в по-голяма част от предметите и часовете;
- експерименталната проверка на вариантния модел на обучение и заключителната диагностика доказват правомерността на посочените основания. (Чернева,2020)

4. Експерименталният курс на **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева** дава основания да се твърди, че формирането на динамична, отворена към промените ценностна ориентация е възможно да започне още от детската градина и началното училище. Това се отнася и до онези нейни компоненти, които липсват в сегашната учебно - възпитателна дейност - усет към новото, адаптивност, интуиция, нестандартност. **Гл. ас. д-р**

Екатерина Георгиева Чернева установява, че учениците са в състояние да организират съвместната си дейност по поставените задачи в началото с помощ от учителя, а след това самостоятелно, да проявяват съобразителност, оригиналност, бързина и точност. В процеса на междуличностно възприятие между тях се появи нов тип общуване, изградено на взаимно доверие и на пълно разкриване на личностните възможности. Ако в началото на работата учениците показват знания за изследваните ценности, то в края познавателните им умения показват наличие на по-гъвкава ориентация, насочена към бързо взаимодействие с околните, с близкото обкръжение. (Чернева,2020)

5. Предложеният от **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева** педагогически експеримент е само един от вариантите за подпомагане и преобразуване на действащия модел на учебно - възпитателна работа. Вероятно, според **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева**, той може да се приложи не към цялото обучение, а към отделни учебни предмети или направления, може да се обогати с други диагностични методи и форми на организация. Така цялостното разработване на проблема за формиране на ценностна ориентация чрез междуличностно възприятие може да бъде предмет на научно-изследователска дейност от екип специалисти от различни области на теория на възпитанието и дидактиката. (Чернева,2020)

6. Добър вариант за реализиране дейностите на дигитална основа е игровият подход, позволяващ децата да определят свои, индивидуални манипулации, тъй като те трябва да са съобразени с нивото на компютърната им грамотност. Този подход позволява развиване на умения за работа с компютърни системи и софтуер в среда на активно екипно сътрудничество и разширяване на възможностите за социално взаимодействие. Това ще доведе до така необходимите на образованието динамика и многообразие. За **гл. ас. д-р Екатерина Георгиева Чернева** малкото дете в детската градина и началното училище се нуждае от често сменяне на дейностите,

забавни и нестандартни игрови варианти, които ще подпомогнат не само формирането на езиковите му компетентности. Така че е важно да се възприеме интегрирането на информационните технологии не като алтернатива на съвременното обучение, а като следващо ниво на развитието му. (Чернева, УИ, 2020)

7. Дигиталните технологии имат своето място в обучението както в детската градина, така и в следващите образователни степени. Те са особено съвместими с развитието на фините двигателни умения, но обучителният им потенциал трябва да се ползва предпазливо, с цел постигане на зададена учебна цел. Чрез използването на технологии учителите имат достъп до по-иновативни и подобрени методи на преподаване, които им позволяват да насърчават ученето и да създават активна учебна среда за децата. Интегрирането на различни видове дигитални ресурси в планирането на педагогически ситуации и уроци дава възможност на учителите да влияят по-положително върху развитието и обучението на всяко дете, да диференцират образователния процес и да постигнат комплексност при реализиране на очакваните резултати в учебните програми. (Чернева, УИ, 2020)

8. За гл. ас. д-р **Екатерина Георгиева Чернева** процесът на ограмотяване може да започне още в детската градина като началото на този процес е анализирано и на преден план се застъпва разбирането за приемственост между обучението в подготвителните групи и първи клас. (Чернева, Педагогика, бр. 6, 2015)

Всички очертани приноси намират практико-приложна проекция в съответните полета на преподавателската дейност на гл. ас. д-р **Екатерина Георгиева Чернева**, като своевременно залягат и в актуализирането от автора на разработените от нея учебни програми.

Въз основа на всичко изложено по-горе мога категорично да заявя, че гл. ас. д-р **Екатерина Георгиева Чернева**, като единствен кандидат в

конкурса за доцент по професионално направление **1.3. Педагогика на обучението по...** (Методика на овладяване на български език в детската градина) обявен в Държавен вестник, бр. 57 от 26.06.2020.г. и в интернет страницата на Пловдивски университет "Паисий Хилендарски" за нуждите на катедра „Предучилищна педагогика“ към Педагогическия факултет, отговаря на всички необходими изисквания за заемане на тази академична длъжност и убедено препоръчвам избирането ѝ на академичната длъжност „доцент“.

София, 28.10.2020 г.

проф. дн Божидар Ангелов